

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐาน
ผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2540 ตามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานของโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์
เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543
- 1.3 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546
- กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์
วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้น
จากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546
- 1.4 ความหมายของการวัดผลและประเมินผล
- 1.5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.6 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
- 1.7 เกณฑ์มาตรฐานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยในประเทศ
- 2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษา เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบระเบียบที่ชัดเจน ในปี พ.ศ. 2452
ได้แต่งตั้งกรรมการตำบล ประกอบด้วยกรรมการ 3 คน คือ กำนัน หรือหัวหน้าตำบล 1 คน

เจ้าอธิการ ซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวดในตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำตำบล 1 คน มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กเข้าเรียน หากครูมาสอน เรียกโรงเรียนที่ตั้งขึ้นนี้ว่า “โรงเรียนประชาบาล” โดยใช้ทุนทรัพย์ของประชาชน จนถึง พ.ศ. 2524 จึงได้มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525

ต่อมา พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เนื่องจากมีข้อมูลจากการวิจัยพบว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษายังไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งด้านการดำเนินการ การมีส่วนร่วม ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง และการให้คำปรึกษา แนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ประกอบกับกระแสความต้องการให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 8-9)

จนกระทั่ง พ.ศ. 2540 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดผลงานอย่างเป็นรูปธรรม และทำให้ระบบการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระจายสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 39 และมาตรา 54 โดยยึดหลักการพิจารณาผลงานเป็นหลักคุณธรรม ความโปร่งใส ความคุ้มค่า และยึดหลักประโยชน์ของผู้เรียนหรือผู้รับบริการเป็นสำคัญ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ขึ้น เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 และเพื่อให้การคัดเลือกและการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปด้วยความ เรียบร้อย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบ โดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับนี้ ถือเป็นการปฏิรูประบบการศึกษาที่สำคัญที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลและองค์กรต่างๆ ในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพและเอื้ออำนวยในการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง และเป็นระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาฉบับแรก ที่กำหนดให้ผู้หญิง

เข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า หน่วยงานของการศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากและเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.

2543

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.2543; อ้างใน ทรงศิลป์ ศิริบุญญา. 2544 : 15-20)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ประกอบกับมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวงกรม พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ใช้บังคับวันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก “ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539”

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือขัดแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่รวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่

ผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“ กรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น

พื้นฐาน

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละ 7 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย

5.1 ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียน ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.2 ผู้แทนครู ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยบริหารการศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.5 ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 4 คน

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งใน 5.1, 5.3, 5.4, 5.5, และ 5.6 เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามข้อ 5 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรี จำนวนหนึ่งมาไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

ข้อ 7 การให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ให้ดำเนินการดังนี้

7.1 ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้ทันทตามข้อ 5 (5.1, 5.2, 5.3, 5.4 และ 5.5)

7.2 ให้ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกตามข้อ 7 (7.1) คัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6

7.3 ให้ผู้ได้รับการคัดเลือกตามข้อ 7 (7.2) และผู้บริหารสถานศึกษา เสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่เห็นสมควรจำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ประชุมคัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6

7.4 ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอผู้มีอำนาจตามข้อ 9 เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง ในกรณีไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นตัวแทนในองค์ประกอบใด ให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้น จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ใน ข้อ 6 และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกระหว่างตนเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดไม่ครบตามจำนวนที่กำหนด ไว้ในข้อ 6 ให้ถือผู้ที่สมัครเข้ารับการคัดเลือกเท่าที่มีอยู่ในองค์ประกอบนั้น แล้วให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นจำนวนสองเท่าที่ยังขาดอยู่ และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกระหว่างตนเองให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดมีจำนวนเท่ากับ จำนวนกรรมการ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกดังกล่าวเป็น กรรมการในองค์ประกอบนั้น

ข้อ 8 คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ

8.1 เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา

8.2 เป็นผู้มีความประพฤติดี

8.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

8.4 ไม่เคยต้องโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ

สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 9 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนาม ในการแต่งตั้ง และอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

ข้อ 10 ให้คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ในวาระแรก เมื่อครบกำหนด 2 ปี ให้จับ สลากออกกึ่งหนึ่ง ในกรณีที่เกินจำนวนทำให้พิเศษเพิ่มเป็น 1 คน เว้นกรรมการและเลขานุการ

ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนกรรมการที่พ้นจาก ตำแหน่งตามวรรคสอง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อ 7 โดยให้อยู่ในตำแหน่งตาม วาระในวรรคหนึ่ง

การสรรหากรรมการใหม่แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง และวรรคสาม ให้ดำเนินการภายในสี่สิบห้าวัน นับจากครบวาระหรือครบกำหนดแล้วแต่กรณี กรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะได้มีการประกาศแต่งตั้งกรรมการใหม่ กรรมการที่พ้นวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการได้อีก

ข้อ 11 กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 11.1 ออกตามวาระ
- 11.2 ตาย
- 11.3 ลาออก
- 11.4 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 8
- 11.5 เป็นบุคคลล้มละลาย
- 11.6 เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- 11.7 ได้รับโทษจำคุกหรือคำพิพากษาถึงที่สุดเว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 11.8 พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5 (5.2) และผู้บริหารสถานศึกษา
- 11.9 พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5 (5.1)
- 11.10 ในจากสถานภาพการเป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับกรรมการตามข้อ 5 (5.4)
- 11.11 คณะกรรมการไม่น้อยกว่าสองในสาม มีมติให้ออก ยกเว้นตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 12 ในกรณีที่กรรมการในองค์การในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการตามข้อ 7 เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้นภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน

ข้อ 13 คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

- 13.1 กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา

- 13.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 13.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 13.4 กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 13.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- 13.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 13.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
- 13.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- 13.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
- 13.10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน
- 13.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามเห็นสมควร
- 13.12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น
- ข้อ 14 ให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อย ภาคเรียนละสองครั้ง การดำเนินการประชุมคณะกรรมการ ให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้มีกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งที่มีอยู่ในขณะนั้น และให้มีผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรแล้วแต่กรณี
- ในกรณีที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง ให้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนประกอบพิจารณาของคณะกรรมการด้วย

ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการประชุม

ข้อ 15 ยกเลิกข้อความตามวรรคหนึ่ง ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ให้ใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน “ในวาระแรกเริ่มให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมที่มีสถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายใน หนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันใช้ระเบียบนี้”

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้คณะกรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ โรงเรียน ประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตามระเบียบนี้รวมทั้งดำเนินการให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

สถานศึกษาที่ไม่มีคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการโรงเรียนอยู่ในวันที่ประกาศใช้ระเบียบนี้ ให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ซึ่งเป็นเจ้าสังกัดกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

ข้อ 16 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามระเบียบนี้

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม (คู่มือการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 1-13) ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 จึงกำหนดแนวทางการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ขอบข่ายสถานศึกษา (กฎกระทรวงข้อที่ 1)

สถานศึกษาที่ต้องดำเนินการสรรหาและเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการคุณสมบัติหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือก

ประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับงบประมาณจากรัฐ ยกเว้นสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้สถานศึกษาของเอกชน สถานศึกษาอาชีวศึกษา และ สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ข้อ 2 จำนวนคณะกรรมการ (กฎกระทรวงข้อ 1 และข้อ 2)

2.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คนให้มี

คณะกรรมการจำนวน 9 คน

2.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป ให้มี

คณะกรรมการ จำนวน 15 คน

ข้อ 3 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (กฎกระทรวงข้อ 3)

1. ประธานกรรมการ (มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)
2. กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครองจำนวน 1 คน
3. กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน
4. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
5. กรรมการที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
6. กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
7. กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่

7.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน

7.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 รูป กับ 1 คน

8. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

8.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 คน

8.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน

9. ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 4 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 คุณสมบัติทั่วไป ประธานกรรมการและกรรมการต้องมีคุณสมบัติและ ไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้ (กฎกระทรวงข้อ 3)

4.1.1 มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์

4.1.2 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

4.1.3 ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

4.1.4 ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือผิดลหุโทษ

4.1.5 ไม่เป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

ในกรณีผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ (5) ต้องออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบกิจการหรือการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้น ไม่เคยได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 3)

4.2 คุณสมบัติเฉพาะ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4)

4.2.1 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง

1) เป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา
นั้น

2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4 (1))

4.2.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู

ต้องเป็นครูซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียนด้านวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษานั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4 (2))

4.2.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน

1) เป็นสมาชิกองค์กรของชุมชน หรือองค์กรที่เรียกชื่ออีกอย่างอื่นที่มีสมาชิกรวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่

2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษา หรือ

ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4(3))

4.2.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า

- 1) เป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น
- 2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษา หรือ

ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4(3))

4.2.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองในพื้นที่

ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง (ศาสนาที่ทางราชการรับรอง ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู และซิกข์)

4.2.6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือ ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น
- 2) ไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่า ๓ แห่งในเวลาเดียวกัน

กฎกระทรวง กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 40 วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับมาตรา 8 และมาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : ภาคผนวก)

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา หรือบิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามประมาทกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของนักเรียน และให้หมายความรวมถึงบุคคลที่นักเรียนอยู่ด้วยเป็นประจำ หรือที่นักเรียนอยู่ใช้การงาน

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐ

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียน วิทยาลัย หรือหน่วยงานการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้งบประมาณจากรัฐแต่ละแห่ง ยกเว้นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและศูนย์การเรียนรู้

“สถานศึกษาขนาดเล็ก” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกินสามร้อยคน

“สถานศึกษาขนาดใหญ่” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนเกินกว่าสามร้อยคนขึ้นไป

“องค์กรชุมชน” หมายความว่า ชุมชนหรือองค์กรที่มีประชาชนรวมตัวกันไม่น้อยกว่าสิบห้าคน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีมีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษา หรือท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาดังอยู่

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรการบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมาย ซึ่งสถานศึกษาดังอยู่

“ศิษย์เก่า” หมายความว่า ผู้ที่สถานศึกษารับรองว่าสำเร็จการศึกษาจากหรือเคยศึกษาในสถานศึกษานั้น

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาแต่ละแห่ง

“ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษาดังอยู่

ข้อ 2 ในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 9 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนสิบห้าคน ประกอบด้วย

1. ประธานกรรมการ
2. กรรมการที่เป็นผู้แทนปกครอง จำนวนหนึ่งคน
3. กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวนหนึ่งคน
4. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนหนึ่งคน

5. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนหนึ่งคน
6. กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนหนึ่งคน
7. กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่จำนวนหนึ่งรูปหรือหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กและจำนวนสองรูปหรือสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่
8. กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กและจำนวนหกคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่
9. ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 3 ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

1. มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
2. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
3. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
4. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดหุโทษ
5. ไม่เป็นคู่สัญญากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานั้นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ต้องออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าคนได้เลิกประกอบกิจการหรือการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อผู้อำนวยการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ

ข้อ 4 นอกจากคุณสมบัติตามข้อ 3 แล้ว

1. กรรมการตามข้อ 2 (2) ต้องเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาในสถานศึกษานั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2. กรรมการตามข้อ 2 (2) ต้องเป็นครู
3. กรรมการตามข้อ 2 (4) ต้องไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

4. กรรมการตามข้อ 2 (6) ต้องเป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้าง ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

5. กรรมการตามข้อ 2 (8) ต้องไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่าสามแห่งขึ้นไปในเวลาเดียวกัน และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

ข้อ 5 ให้ผู้อำนวยการดำเนินการสรรหาและเลือกประธานกรรมการและกรรมการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. ในการสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) และ (6) ให้บุคคลแต่ละประเภทเสนอซึ่งผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 3 และ ข้อ 4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเอง ให้เหลือประเภทละหนึ่งคน ทั้งนี้ โดยให้แต่ละประเภทแยกกันดำเนินการ

2. ในการสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (4) ให้องค์กรชุมชนเสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 3 และข้อ 4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือจำนวนหนึ่งคน

ในกรณีไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาดังอยู่หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้ารับเลือกเป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงใกล้เคียง หรือท้องที่ตำบลหรือแขวงของเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงเป็นกรรมการผู้แทนองค์กรชุมชนในสถานศึกษานั้น

3. การสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (5) ให้ดำเนินการโดยสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

4. การสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (8) ให้ดำเนินการโดยพิจารณา ร่วมกันของผู้ที่ได้รับการสรรหา และ ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และกรรมการตามข้อ 2 (9) ให้ได้จำนวนสองคน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวนเจ็ดคน สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

5. การสรรหาและเลือกประธานกรรมการ ให้ผู้ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) และกรรมการตามข้อ 2 (9) ร่วมกันเลือกประธานกรรมการ จากผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

6. ให้ผู้อำนวยการเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการสรรหาและได้รับเลือกตาม (1) ถึง (5) ต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการและกรรมการ

ข้อ 6 หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหา และการเลือกกรรมการนอกจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้ให้เป็นไปตามประกาศของสถานศึกษา

ข้อ 7 ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งสองวาระติดต่อกันมิได้

นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. คณะกรรมการพื้นที่เขตการศึกษาให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้เสื่อมเสียต่อสถานศึกษาหรือหย่อนความสามารถ
4. ขาดคุณสมบัติตามข้อ 3 หรือข้อ 4
5. พ้นจากการเป็นพระภิกษุ เฉพาะกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

ข้อ 8 ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) หรือ (8) พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการสรรหา เลือก และแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการแทนภายในเก้าสิบวัน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการก็ได้

ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่ประธานกรรมการและกรรมการตามวรรคหนึ่งจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหากรรมการภายในเก้าสิบวันก่อนวันครบรอบวาระ และให้ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการซึ่งแต่งตั้งใหม่เข้ามารับหน้าที่

ข้อ 9 สถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาได้ครบองค์ประกอบตาม

กฎกระทรวงนี้ การกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีสรรหา และจำนวน กรรมการในแต่ละลักษณะและประเภทของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบของ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยการเห็นชอบของ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศให้สถานศึกษาใดเป็น สถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป

ข้อ 10 ในวาระการเริ่มแรกให้ผู้อำนวยการดำเนินการสรรหาและการเลือก ประธานกรรมการและกรรมการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้ บังคับ

ข้อ 11 ในวาระเริ่มแรกกรรมการตามข้อ 2 (3) ยังไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพจนกว่าคุรุสภาจะกำหนดใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและ บุคลากรทางการศึกษา

ข้อ 12 ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจตีความและ วินิจฉัยปัญหาอันเกี่ยวกับการปฏิบัติการหรือการดำเนินการสรรหาการเลือกประธานกรรมการ และกรรมการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้

ความหมายของการวัดผลและประเมินผล

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 86) กล่าวว่า การประเมินผลงานเป็นงานหลักของการ บริหารงานทุกประเภท เพราะการประเมินผลทำให้ทราบว่ากระบวนการ/ขั้นตอนการทำงาน เหมาะสมหรือไม่เพียงใด และผลของการดำเนินงานบรรลุถึงจุดมุ่งหมายหรือไม่

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 19-21) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการ กำหนดตัวเลขเพื่อแทนคุณสมบัติของสิ่งของหรือเหตุการณ์ใดๆอย่างมีกฎเกณฑ์ ที่เชื่อถือได้ การประเมินผล หมายถึง กระบวนการใช้ดุลยพินิจ และหรือค่านิยมและข้อจำกัดต่างๆ ในการ พิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่ได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

พิมพา สุวรรณฤทธิ์ (2542 : 3-4) กล่าวว่า การวัดผล จะต้องเกิดขึ้นก่อนการ ประเมินผล การประเมินผลเป็นการนำเอาค่าที่ได้จากการวัดมาตัดสินอีกทีหนึ่ง การประเมินผล จึงประกอบด้วย ผลจากการวัด เกณฑ์ในการพิจารณา และการสรุปตัดสินใจ การประเมินผลต้อง ดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเป็นแบบแผน มีเครื่องมือ มีผลการวัดที่เป็นตัวเลข หรือรายละเอียดที่

จํานำไปใช้บรรยาย บอกจํานวนหรือระดับของสิ่งที่ถูกวัด โดยจัดลำดับขั้นตอน ของกระบวนการ ประเมินผลได้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะประเมินให้ชัดเจน
2. กำหนดวิธีการ หรือเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลประเมินผล
3. ประเมินผล ให้ได้ข้อมูลเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ ที่แทนปริมาณหรือคุณภาพ ของสิ่งที่ถูกวัด
4. กำหนดเกณฑ์หรือหลักการที่จะใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินข้อมูล
5. สรุป ตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ กำหนด และใช้วิจารณ์คุณภาพประกอบ

อารีย์ วชิรวรการ (2542 : 3-4) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดค่าตัวเลข ให้กับสิ่งที่ถูกวัดตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ การประเมินผลหมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่า ของสิ่งของหรือการกระทำใดๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 166) กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการที่กำหนด จํานวนตัวเลข ให้กับวัตถุ สิ่งของ หรือบุคคลตามความมุ่งหมาย และเปรียบเทียบลักษณะความ แตกต่างที่ปรากฏในสิ่งที่จะวัดนั้นๆ การประเมินผล เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริง และการกระทำ บางครั้งขึ้นอยู่กับ การวัดเพียงอย่างเดียว แต่โดยทั่วไปจะเป็นการ รวมการวัดหลายๆทาง โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียด จากการสังเกต การตรวจผลงาน การ สัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 86) กล่าวว่า การวัดผลและประเมิน มีความสัมพันธ์กัน ตรงที่การวัดผล เป็นกระบวนการในการกำหนดค่าตัวเลขให้กับสิ่งของหรือเหตุการณ์ใดๆ อย่าง มีกฎเกณฑ์ ส่วนการประเมินผลเป็นกระบวนการ ในการใช้ดุลพินิจ หรือคํานิยมในการพิจารณา ตัดสินคุณค่า ความเหมาะสม หรือสัมฤทธิ์ผลของเหตุการณ์ โครงการ หรือสิ่งอื่นใด หลังจาก การเปรียบเทียบผลการวัดกับเป้าหมาย หรือกับวัตถุประสงค์ หรือเกณฑ์ที่กำหนด

สรุปได้ว่า การวัดผลหมายถึง กระบวนการในการใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งไป กระทำกับสิ่งที่ต้องการวัด เพื่อให้ได้จํานวน ตัวเลข คะแนน สัญลักษณ์ ปริมาณ อันดับ คุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการวัด ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจํานวนและตัวเลขที่มี ความหมายแทนพฤติกรรมอย่างหนึ่งแล้วนำมาตรวจสอบตีค่าว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร การประเมินผลหมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่

กำหนด ซึ่งการวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผลการวัดได้เป็น ปริมาณ จำนวน หรือสิ่งที่ต้องการแล้ว ต้องมีการประเมินเพื่อสรุปผลหรือตัดสินคุณค่าของสิ่ง นั้น ซึ่งการประเมินต้องใช้วิธีการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง หลังจากการเปรียบเทียบผลการวัดกับ เป้าหมาย หรือกับวัตถุประสงค์ หรือเกณฑ์ที่กำหนด

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานภาพและเพศของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับ คณะกรรมการ โรงเรียนเพราะบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการทั้งสอง กลุ่มเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 1-13) ซึ่งสามารถกล่าวได้เป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดไว้ 7 ประเภท ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากสถานภาพของแต่ละ บุคคลมีที่มาแตกต่างกัน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนให้มีความ ชัดเจนเพื่อให้ทราบว่า ความแตกต่างและความหลากหลาย ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานนี้ทำให้การบริหารจัดการ โรงเรียนมีความเที่ยงธรรมหรือไม่ โดยเฉพาะผู้แทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิและ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความรู้ประสบการณ์ และ อิทธิพลสูง กว่าผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้แทนศิษย์เก่า มีการครอบงำทางความคิด ระหว่างกลุ่มผู้แทนที่มาจากสภาพต่างกันหรือไม่ หรือมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีสถานภาพ ต่างกันหรือไม่ เป็นต้น

2. เพศของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่น่าจะมีการศึกษา เพราะในปัจจุบันเป็นที่กังวลกันว่าเพศหญิงจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของ โรงเรียนได้หรือไม่ หรือบางส่วนก็กังวลว่าเพศหญิงจะได้รับความไว้วางใจในการคัดเลือกเข้า มาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการศึกษาการปฏิบัติงาน ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของชุมชน หรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการยกย่องให้ ให้เป็นตัวแทนของคนหมู่มากได้นั้น ยังต้องควรมีลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี ดังสรุปได้ ดังนี้ (จรรยา คุณมี. 2542 : 19)

1. มีความเป็นผู้นำ คือ มีความรู้ความเข้าใจในสภาพของสังคม เศรษฐกิจการเมืองวัฒนธรรม ทันทต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

2. มีอุดมการณ์ ทั้งคิด พูด และทำงานด้วยสติปัญญา มีเหตุผล กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ฟังมติส่วนใหญ่ รู้จักประสานสามัคคีในหมู่คณะ ตลอดจนมีบุคลิกและเป็นแบบอย่างที่ดี

3. เป็นผู้มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา สามารถแก้ปัญหาได้ มีทัศนคติประชาธิปไตย

4. มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการประสานงานได้เป็นอย่างดี และมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ในการจูงใจสมาชิกในการร่วมงานกับตนเองได้

จะเห็นได้ว่าบุคคลที่จะเป็นผู้แทนของชุมชนที่ดีมีคุณสมบัติตามที่ทุกคนต้องการ ได้แก่ บุคคลที่ฉลาด รอบรู้ ขยันขันแข็ง เป็นที่ฟังของคนอื่น กว้างขวางในสังคม มีความตั้งใจอย่างสม่ำเสมอ รู้วิธีการจัดการให้สัมฤทธิ์ผล กว้างขวาง มีคนรู้จักมาก ปรับตัวเก่ง มีวาทศิลป์ที่ดีและมีคุณสมบัติอื่นที่เหมาะสมที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อจะได้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ต่อไป

ดังนั้นบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีคุณสมบัติขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม ทั้งด้านความรู้ความสามารถ และด้านอื่นๆ ประกอบกันซึ่งสามารถสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านส่วนตัวและภูมิหลัง ประกอบด้วย

1.1 ด้านส่วนตัว เป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับตัวของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะกรรมการนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสารทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับประชาชนและชุมชน ดังนั้นจึงควรมีพฤติกรรมที่จะส่งเสริมตัวของคณะกรรมการเอง ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ วัฒนธรรม ค่านิยมของมนุษย์ในสังกัดที่นำมาซึ่งความสุขทางการ ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับ เกียรติยศชื่อเสียง ดังนั้น พฤติกรรมด้าน ส่วนตัวของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

1.1.1 บุคลิกภาพ(Personality) เป็นคุณสมบัติทั่วไปภายนอกที่เกิดจากผลรวมของความคิด ท่าทาง นิสัยที่สั่งสมหรือถ่ายทอดมาจากองค์ประกอบทางด้านจิตใจและสังคม ซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ทั้งร่างกาย กิริยวาจา สติปัญญาอารมณ์ และสังคม เช่นกิริยวาจาสุภาพ สุขภาพแข็งแรง อารมณ์เยือกเย็น มีปฏิภาณไหวพริบ เป็นต้น

1.1.2 มนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการสร้างสรรค์กับผู้ร่วมงานและประชาชนทั่วไป เพื่อให้มาซึ่ง

ความรักใคร่ นับถือ ความร่วมมือ ความจงรักภักดี และความสำนึก สุนทร แสงนิมิต (2541: 19) ได้ให้นิยามและความหมายของมนุษย์สัมพันธ์ว่า มนุษย์สัมพันธ์ คือ ศิลปะการจูงใจ คน ให้ร่วมมือกันทำงานอย่างพึงพอใจ โดยมีความสำเร็จของงานเป็นเป้าหมาย

1.1.3 ความประพฤติ คณะกรรมการต้องประพฤติตนให้เป็นที่ น่าเชื่อถือสำหรับประชาชนและข้าราชการ ทั้งด้านการกระทำและคำพูด รู้จักประมาณตน สำนึกตัวเองเสมอ มีวินัยในตัวเอง ตรงต่อเวลา ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และมีความสำนึกที่จะทำงาน เพื่อสังคมส่วนรวม

1.2 ด้านภูมิหลัง ถือว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่เข้ามาเป็น คณะกรรมการจะต้องนำมาพิจารณาให้ความสำคัญต่อการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย

- 1.2.1 อายุ ควรจะมีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป
- 1.2.2 การศึกษา ควรมีวุฒិการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา
- 1.2.3 อาชีพ ประกอบอาชีพที่สุจริต มั่นคง
- 1.2.4 ประสบการณ์ทางการจัดการศึกษา คือ การที่เคยมีส่วนร่วม เป็นคณะกรรมการโรงเรียนมาก่อน หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือที่ปรึกษาของสถานศึกษา
- 1.2.5 คุณประวัติ คือ มีการดำเนินชีวิตที่โปร่งใสทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทั้งในด้านหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว

2. ด้านความรู้ความสามารถ

อำพัน ด้วงแพง (2532 : 12) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า สภาวะการณ์ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถนำกลุ่มให้ปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญของชุมชนซึ่งทำหน้าที่เป็น ตัวแทนของประชาชน เป็นผู้นำกลุ่มในการบริหาร จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเอง ให้ก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

1. ผลงาน คือ ผลที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบ เป็น ผลงานที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. ความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ การนำเอาความรู้ความสามารถ ที่มีอยู่พร้อมทั้งหลักการ ทักษะ และประสบการณ์ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาจนประสบ ผลสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของประชาชน มีการพัฒนาศักยภาพของตนอยู่เสมอ ใช้ภาวะผู้นำในการบริหาร

3. ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นๆ ด้วยความสามารถตามที่ได้รับมอบหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ความประพฤติที่ดี การทำให้เกิดคุณงามความดี อุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล (ความดีที่มีอยู่ในตัวบุคคล) การทำดีนั้นจะต้องมุ่งกระทำทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและเพื่อนร่วมงาน (ฉลอง มาปริดา. 2537 : 1)

ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขต 9 (2534 : 50) ได้ัญญเชิญพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เกี่ยวกับคุณธรรมที่ทุกคนควรศึกษา 4 ประการ ดังนี้

1. การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
3. การอดทนอดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ถ้าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำได้เช่นนี้ก็จะมิเชื่อว่า คณะกรรมการ “สัตบุรุษ” สามารถที่จะบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข โดยไม่ลืมคติที่ประกอบด้วย
 - 4.1 ทำงานในตำแหน่งงานที่เราเป็น
 - 4.2 แบ่งเวลาและใช้เวลาให้เป็น
 - 4.3 มีธรรมะประจำใจ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านส่วนตัวและภูมิหลัง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะมีอายุที่เหมาะสม มีการศึกษาดี ฉลาดรอบรู้ ประกอบอาชีพที่สุจริต พุดจรรยาเชื่อถือ มีสติ และมีเหตุผล เคารพระเบียบวินัย อ่อนน้อมถ่อมตน กล้าหาญเด็ดเดี่ยว พุดจริงทำจริง มี

อุดมการณ์ในการทำงาน ตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อประชาชน ปรับตัวเก่ง มี
ประสบการณ์ทางการเมือง สามารถถ่ายทอดความรู้และเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชนได้

2. ด้านความรู้ความสามารถ คณะกรรมการสถานศึกษาของประชาชน
ในชุมชนเป็นผู้ที่มีความกล้าในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดในเชิงรุก
เฉลียวฉลาดทันเหตุการณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ผล
สำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ความเป็นผู้นำและมีทักษะใน
การบริหารงานที่รับผิดชอบ

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม จะต้องเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ
จริงใจ ยุติธรรมเชื่อมั่นในตนเอง อดทน รับผิดชอบ บริหารงานด้วยความมีสติ และอยู่บน
พื้นฐานของศีลธรรมไม่เอาเปรียบผู้อื่น รักษาสิ่งที่ดีไว้ให้กับประชาชน รักษาผลประโยชน์
ส่วนรวม มีธรรมะประจําใจ ปกครองคนโดยใช้หลักธรรม เป็นเครื่องนำทางและอยู่บน
พื้นฐานความเป็นประชาธิปไตย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2543:72) กล่าวว่าคุณลักษณะของนักบริหารมืออาชีพ ประกอบด้วย
คือ

1. มองกว้างไกลอย่างต่อเนื่อง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์
(Vision) สามารถกำหนดกลยุทธ์ในการบริหาร ต้องมีทักษะที่สำคัญในการกำหนดเป้าหมาย
ในการทำงาน กำหนดนโยบายและวิธีการทำงานที่ชัดเจน
2. สามารถที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ (Analyze situations) เพื่อกำหนดแผน
กลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม
3. ไวต่อการรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในและนอกเขตพื้นที่การศึกษา
รวมทั้งรู้จักการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาอีกด้วย
4. ความสามารถในการจัดระบบการสื่อสารให้ได้ผล (Effective communication)
เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ทั่วถึงทุกระดับขององค์กร หน่วยงาน สถานศึกษา นัก
บริหารการศึกษามืออาชีพต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างดี
5. ความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคล (Human resources management)
ต้องสามารถวางแผนบุคลากร สรรหา คัดเลือก กำหนดระบบการงบประมาณ ความก้าวหน้าใน
อาชีพ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการวิเคราะห์ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้

ทราบแนวคิด ทักษะคิดต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น และนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารทรัพยากรบุคคล

6. มีคุณธรรม ในการบริหาร สามารถที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้เป็นแบบอย่าง ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่การงานแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม

จรรยา คุณมี (2542: 19) ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้แทนของ คนหมู่มากได้นั้น ยังต้องควรมีลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี ดังสรุปได้ดังนี้

1. มีความเป็นผู้นำ คือ มีความรู้ความเข้าใจในสภาพของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองวัฒนธรรม ทันทต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน
2. มีอุดมการณ์ ทั้งคิด พูด และทำงานด้วยสติปัญญา มีเหตุผล กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ฟังมติส่วนใหญ่ รู้จักประสานสามัคคีในหมู่คณะ ตลอดจนมีบุคลิกและเป็นแบบอย่างที่ดี
3. เป็นผู้มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา สามารถแก้ปัญหาได้ มีทัศนคติประชาธิปไตย
4. มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการประสานงานได้เป็นอย่างดี และมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ในการจูงใจสมาชิกในการร่วมงานกับตนเองได้

สรุปได้ว่าคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหาร จะต้องมียุทธศาสตร์ที่จะสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ความฉลาด ความมีไหวพริบ สติปัญญา สามารถวางนโยบายที่ชาญฉลาดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย และปฏิบัติตามได้เป็นผลสำเร็จอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสามารถที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มีการรู้จักให้คน และเข้าใจสถานการณ์ ซึ่งย่อมจะได้เปรียบในด้านการงาน
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการตัดสินใจ จะต้องให้เกิดศรัทธา ความเชื่อมั่นแก่ลูกน้อง หรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างยิ่ง แต่ถ้าในทางตรงกันข้ามแล้ว หัวหน้าหรือผู้นำไม่แน่ใจ ไม่มีความเชื่อมั่นแล้วก็จะก่อให้เกิดความเสียหายต่องานได้
3. มีกำลังใจสูงมีความยุติธรรม ถือเป็นเรื่องของผู้นำหรือหัวหน้างานต้องเสริมสร้างบุคลิกให้เกิดขึ้นในตัวเอง ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในชีวิตจะเห็นได้ว่ามีกำลังใจ ความฝันใฝ่อันสูงส่ง และมีกำลังใจอันเข้มแข็งหนักแน่น และเป็นการตัดสินใจปัญหาใด ๆ โดยเที่ยงตรง ไม่เอนเอียงด้วยใจอคติ วิเคราะห์วิจัยปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยใจเป็นธรรม อย่างมีเหตุผล

รอบครอบด้วยใจคออันกว้างขวาง ย่อมมีผลที่จะพาตัวและลูกน้องเดินไปสู่ความสำเร็จได้ในทุกกรณี

4. มีความเด็ดเดี่ยวในการทำงาน ผู้นำจำเป็นที่จะต้องมีความเด็ดเดี่ยวในการทำงาน กล้าตัดสินใจ ทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้อง และยึดมั่นในหลักการ นำหมู่คณะและสังคมฝ่าฟันอันตรายและอุปสรรคทั้งปวง เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

5. มีการศึกษาอบรมดีและใฝ่ใจในการศึกษา เรื่องของการศึกษาอบรม เป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำจะต้องมีระดับความรู้การศึกษาดี ก็อาจจะทำให้การตัดสินใจ การสั่งงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างรอบครอบถูกต้อง การแก้ไขต่าง ๆ ก็ย่อมทำให้เกิดการรัดกุมเป็นไปโดยมีเหตุมีผล ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น ค้นคว้าวิชาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอศึกษาแนวทางแปลกใหม่ ๆ เพื่อให้งานก้าวหน้า

6. มีความคิดริเริ่ม ผู้นำจำเป็นจะต้องมีการเอาใจใส่ต่อกิจการงานทั้งปวงที่ตนเองรับผิดชอบและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่ตั้งมาให้แก่สังคม คิดหาวิธีหรือแนวทางที่สามารถทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ โดยไม่อยู่นิ่งเฉย ถ้าผู้นำไม่มีความสนใจก็อาจจะทำให้ลูกน้องพลอยเสียหายไปด้วย

7. ความสุภาพ อ่อนโยน เมตตากรุณา ผู้นำที่ดี มีความสุภาพ ย่อมเห็นได้ว่าจะทำให้ลูกน้องรัก กิริยาวาจ่าเป็นสิ่งสำคัญแก่ผู้ได้ประสบพบเห็นมีจิตใจเมตตากรุณา มีความยินดีเมื่อลูกน้องจะได้ดี เสียใจเมื่อลูกน้องเพี้ยลงพล่ำ เป็นคน

8. มีศักดิ์ศรี และความซื่อสัตย์ เกิดจากการวางตัวของผู้นำเองที่จะทำให้เขาเกรงใจ ทำให้เขาเคารพ มิใช่ทำตัวให้ลูกน้องเหยียบย่ำ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเต็มความสามารถและสติปัญญาของตน

9. มีความเสียสละ สามารถสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของสังคมและของคนส่วนใหญ่ได้โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก

10. มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ รู้จักติดต่อประสานงานกับผู้อื่นเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นต้น

เกณฑ์มาตรฐานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

คุรุสภาได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐาน ผู้บริหารของคุรุสภา พ.ศ. 2540 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2542 : 1-24) เป็นฉบับแรกที่คุรุสภาจัดทำขึ้น โดยยึดถือแนวคิดและความเชื่อว่าผู้บริหารการศึกษาเป็น “ผู้จัดการ” ทางการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรอื่น ๆ

ดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาและความคาดหวังของสังคม

เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2540 มี 12 มาตรฐานและกำหนดระดับคุณภาพไว้ 3 ระดับ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา

ระดับ 1 แสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพการบริหารการศึกษาอยู่เสมอ

ระดับ 2 มีบทบาทในการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา

ระดับ 3 เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพในการบริหารการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาบุคลากรผู้เรียนและชุมชน

ระดับ 1 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรม โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับครู ผู้เรียน และชุมชน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

ระดับ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรม โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับครู ผู้เรียน และชุมชนทั้งงานด้านการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมและงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา

ระดับ 3 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมทุกด้านในหน้าที่ผู้บริหารการศึกษา ทั้งด้านการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม ตลอดจนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาครู ผู้เรียน และชุมชน

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ

ระดับ 1 รู้จุดเด่นจุดด้อยของผู้ร่วมงาน และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้ร่วมงาน

ระดับ 2 แก้ไขข้อบกพร่องของผู้ร่วมงานและส่งเสริมพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้นอยู่เสมอ

ระดับ 3 พัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มขีดความสามารถของแต่ละคน

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

ระดับ 1 จัดทำแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของหน่วยงาน

ระดับ 2 จัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับปัญหาและ

ความต้องการของหน่วยงานและชุมชน

ระดับ 3 จัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นให้เกิดผลคุ้มค่าต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาสังคมและสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูง ขึ้นเป็นลำดับ

ระดับ 1 เลือกลือ เครื่องมือ เทคนิควิธีการต่างๆ ที่มีคุณภาพมาใช้ในการ บริหารงานได้อย่างเหมาะสม

ระดับ 2 ใช้และพัฒนาสื่อ เครื่องมือ เทคนิควิธีการต่างๆ ที่มีคุณภาพอย่าง หลากหลายและผู้ร่วมงานมีส่วนร่วม

ระดับ 3 คิดค้นผลิตสื่อ เครื่องมือ เทคนิควิธีการในการบริหารการศึกษาโดย ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 6 ปฏิบัติงานขององค์การ โดยเน้นผลถาวร

ระดับ 1 มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้จริง

ระดับ 2 มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้จริง โดยผู้บริหารและ ผู้ปฏิบัติงานร่วมตรวจสอบ ประเมินระหว่างการปฏิบัติ และปรับปรุงงานเพื่อนำไปสู่ผลจริง

ระดับ 3 มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้จริง โดยผู้ปฏิบัติงาน ดำเนินการเอง ตรวจสอบ ประเมินระหว่างการปฏิบัติงานด้วยตนเอง และปรับปรุงงานได้เองจน สามารถนำไปสู่ผลได้จริง อย่างภาคภูมิใจ

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

ระดับ 1 เป็นการรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง มีหลักฐานการปฏิบัติ ชัดเจน แสดงถึงข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบของงานที่ได้ปฏิบัติ

ระดับ 2 เป็นการรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง มีรายละเอียดที่ลึกซึ้ง แสดงถึงความสำเร็จของงานที่ชื่นชมภูมิใจ นำเสนอข้อปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการ ในลักษณะต่างๆ ตามที่ได้ปฏิบัติจนเกิดผลจริง เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษา

ระดับ 3 เป็นการรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง มีรายละเอียดที่ลึกซึ้ง ยิ่งขึ้นโดยเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงวิธีการ การปฏิบัติให้ได้ผลดีกว่าเดิมจากผลเสียและ ข้อจำกัดที่พบ และมีข้อเสนอแนะในการนำไปปรับใช้ในสถานะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ระดับ 1 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ระดับ 2 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อย่างสม่ำเสมอ ให้คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่อง ในลักษณะสร้างสรรค์ ตลอดจนสอดแทรกแบบอย่างการปฏิบัติงานที่ดี ในกระบวนการบริหาร

ระดับ 3 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จนผู้อื่นศรัทธาและปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดีที่เลือกสรรแล้วจนเป็นปกตินิสัย

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

ระดับ 1 ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆร่วมกับองค์กรอื่นๆ และชุมชน ตามที่ได้รับมอบหมายได้ครบถ้วน บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน

ระดับ 2 อาสาเข้าร่วมปฏิบัติงานในชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามความสามารถและความถนัด

ระดับ 3 เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชน และร่วมมือกับหน่วยงานอื่นพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 10 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

ระดับ 1 สามารถแสวงหาและใช้ประโยชน์จากข้อมูล ข่าวสาร ที่จำเป็นต่อการบริหารเช่น ข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยี เทคนิควิธีการ นวัตกรรมในการบริหาร และข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต ในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก

ระดับ 2 สามารถรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นมาจัดเก็บตัวอย่าง เป็นระบบ และนำมาใช้ในการพัฒนางานและผู้ร่วมงานได้

ระดับ 3 สามารถนำข้อมูลข่าวสารใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาได้เป็นปกติวิสัย และสามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ร่วมงาน หน่วยงาน และชุมชน ได้อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้ริเริ่มและสร้างผู้นำ

ระดับ 1 เป็นผู้ริเริ่มการพัฒนาที่ดี

ระดับ 2 ปฏิบัติงานเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

ระดับ 3 ร่วมกันสร้างแนวทางหรือวัฒนธรรมที่ดีต่อองค์กร

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

ระดับ 1 ตระหนักในปัญหาและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน

ระดับ 2 เตรียมวางแผนแก้ปัญหา วางแผนการเปลี่ยนแปลง และปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์รอบด้าน

ระดับ 3 ดำเนินกิจกรรมขององค์กร โดยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใน อนาคตเกณฑ์มาตรฐาน ดังกล่าวข้างต้น เป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและเป็นความ คาดหวังของทางราชการและสังคมที่จะได้เห็นข้าราชการได้ประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะ ครู ด้วยแล้วก็ยิ่งได้รับการคาดหวังไว้ในระดับสูงกว่าข้าราชการ หน่วยงานอื่น ๆ เพราะต้องเป็นทั้งครูและผู้บังคับบัญชา จึงจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างในการ ปฏิบัติด้านคุณธรรม ในหน้าที่การงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถ “ครองตน ครองคน ครองงาน” อันเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 73-75) ได้กล่าวไว้ว่า ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าต้องยึดถือหรือมีคุณธรรม ใดบ้าง แต่ลักษณะซึ่งแสดงคุณธรรม ที่ผู้บริหารพึงมี ปรากฏอยู่ในหลักของศาสนาทุกศาสนา ระเบียบ กฎหมาย คำสั่ง จรรยาบรรณและวินัยของข้าราชการครู ซึ่งโดยสรุปแล้วผู้บริหาร โรงเรียนควรมีคุณธรรมในเรื่องต่อไปนี้นี้เป็นพื้นฐาน คือ

1. มีความเมตตา กรุณา ต่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น
2. มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
3. ไม่เอาเปรียบผู้ร่วมงาน
4. มีความยุติธรรม มีเหตุผลและวางตัวเป็นกลางอย่างสม่ำเสมอ
5. มีความรักและห่วงใยผู้ร่วมงาน
6. ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่น
7. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อหน่วยงานและผู้อื่น

8. มองโลกในแง่ดี

9. ยึดระบบคุณธรรมในการบริหารงาน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

นเรศ สวัสดิ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนในและนอกโครงการปฏิรูปการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนในและนอกโครงการปฏิรูปการศึกษาของ

โรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาเขตการศึกษา 12 จำนวน 95 โรงเรียน รวม 570 คน ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน
2. ปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในและนอกโครงการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 จำแนกตามสถานที่ตั้งของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน
3. ปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการโรงเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
4. ปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนนอกโครงการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน
5. แนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในและนอกโครงการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า
 - 5.1 ควรจัดอบรมเรื่องการวางแผน การจัดทำแผนปฏิบัติการ ให้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน
 - 5.2 ควรจัดประชุมคณะกรรมการโรงเรียน เกี่ยวกับงบประมาณการประสานงาน และการปรับปรุงการบริหารงานอย่างสม่ำเสมอ

อนุพนธ์ โสรมิษฐ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ ด้านการปฏิบัติงานจริงของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาและเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังให้มีการปฏิบัติงานจริงของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา คาดหวังให้คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติงานอยู่ในระดับ "มาก" แต่มีความคิดเห็นว่าคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับ "ปานกลาง" เท่านั้น ดังนั้นความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังในการปฏิบัติงาน และ

การปฏิบัติงานจริงของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษาจึงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภา วรรณรักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของคณะกรรมการ โรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการ โรงเรียนฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมการที่เป็นตัวแทนของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนไม่มากเท่าที่ควร ในเรื่องภารกิจขององค์คณะบุคคล และกรรมการ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท อำนาจ หน้าที่ ตลอดจนปรัชญาแนวคิดของการมีส่วนร่วม ที่แท้จริง

สุขมสวรรค์ พรหมมินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานกับองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายจะปฏิบัติงานมากกว่าเพศหญิง

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีตำแหน่งต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานแตกต่างกับคณะกรรมการตำแหน่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานมากกว่าคณะกรรมการตำแหน่งอื่น คู่อื่นไม่พบความแตกต่าง

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์เรื่อง

ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการควรเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ ควรสนับสนุนให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์แก่คณะกรรมการ และควรเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการต่าง ๆ แก่คณะกรรมการ การบริหารงบประมาณต้องโปร่งใส ควรติดตามผล ประเมินผลเป็นระยะ

ปราชญ์ กิ่งแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบาท การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและราย ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต ตามตัวแปรสถานภาพ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านการกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการ บริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา และด้านการให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนด้านการให้ ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมการสนับสนุนให้เด็ก ทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ ด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานและด้านการปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจาก หน่วยงานในสังกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการให้ความ เห็นชอบการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้แทนครูมีบทบาทการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา สูงกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทน ศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ยกเว้น ด้านการส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ด้านการ ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับชุมชนไม่แตกต่างกัน

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ฮาร์โรลด์ (Harold. 1983 : 2517 – A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจ บทบาทของ คณะกรรมการการศึกษาในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการทำวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษามีบทบาทสำคัญมาก ในการกำหนดนโยบาย และการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาท้องถิ่น

เมอร์ฟี (Murphy. 1995 : 1608) ได้ศึกษาและวิเคราะห์สาระและรูปแบบการตัดสินใจของคณะกรรมการสภา จำนวน 44 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ในรัฐเท็กซัส โดยใช้การสัมภาษณ์แบบวัดการตัดสินใจโดยเน้น 3 เรื่อง คือ บทบาทหน้าที่ของ กรรมการสภาโรงเรียน การฝึกอบรม และรูปแบบของการกำหนดการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสภาโรงเรียนรับรู้ว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญในเรื่องการ กำหนดเป้าหมายและการกำกับดูแลการบริหารงานของโรงเรียนมากที่สุด ส่วนมากไม่ค่อยมีความมั่นใจในบทบาทที่เกี่ยวกับงบประมาณ หลักสูตร และการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรของโรงเรียน กรรมการบริหารโรงเรียนบางส่วนได้เคยรับการฝึกอบรมในการมีบทบาทหน้าที่การ เป็นกรรมการสภาโรงเรียน และรูปแบบที่กรรมการสภาโรงเรียนได้กำหนดสำหรับโรงเรียน ได้แก่ การบริหารจัดการแผนงาน การจัดองค์กรสภาและการทำงานของสภา การประเมินผล การปฏิบัติงานของโรงเรียนและของสภา ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการรับรู้ ผลกระทบต่าง ๆ ต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูใหญ่ ส่วนมากมีอิทธิพลต่อสภาในด้านการตัดสินใจ การอภิปรายประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการรับรู้บทบาทหน้าที่ เป็นต้น

มิลเลอร์ (Miller. 1996 : 475 CD – ROM) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษาในมลรัฐสเตจเจอร์เจียน เขาได้ศึกษาถึง สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนในปัจจุบันและบทบาท หน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียน กับคณะกรรมการ โรงเรียนมีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการ โรงเรียนกับคณะกรรมการ โรงเรียนมีความต้องการที่จะทำหน้าที่อย่างเต็ม บทบาท และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมี คณะกรรมการ โรงเรียน

สต็อกคิลล์ (1974 : 62-63) ศึกษานววิจัยต่างๆ เกี่ยวกับการเป็นผู้บริหารของ ทั้งในปี 1968 และ 1970 มีความเห็นสอดคล้องกันว่าลักษณะของผู้บริหารที่ดีมีดังนี้

1. ลักษณะทางกาย ได้แก่ ความแข็งแรง สง่าผ่าเผย
2. ภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ การศึกษา มีฐานะทางสังคมดี สถิติปัญญาดี เฉลียวฉลาด การตัดสินใจดี มีทักษะในการสื่อสารความหมายและการพูด บุคลิกภาพที่ตื่นตัว เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจริยธรรมและมีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ความปรารถนาที่จะทำให้ได้ดีที่สุด มีความรับผิดชอบไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งทำงาน
4. ลักษณะทางสังคม ได้แก่ ความปรารถนาที่จะทำงานร่วมกับคนอื่นมี เกียรติเป็นที่ยอมรับของสมาชิก เข้าสังคมเก่งและมีความเฉลียวฉลาดในการเข้าสังคม

เอคฮาร์ด (Eckhardt. 1978 : 562-563-A) ได้ศึกษาเกณฑ์การเลือกครูใหญ่ใน โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา ของคณะกรรมการการศึกษาวิจัยอิลลินอยส์พบว่า คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนมีเกณฑ์การเลือกครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกัน และมีความต้องการครูใหญ่ที่อยู่ในหลักเกณฑ์ การรับรู้ในตำแหน่งหน้าที่มีความมั่นคงทาง อารมณ์ มีทักษะการตัดสินใจ มีทักษะในการสื่อสาร 4. มีความสัมพันธ์ในบุคลิกภาพ 5. มีการ ปรับตัวโดยรอบคอบ มีลักษณะทางศีลธรรมจรรยา มีสติปัญญา มีสุขภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์

ครัก และคนอื่นๆ (Krug and Other. 1990 : 48-52) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเรียนและความเป็นผู้นำซึ่งได้ทำการศึกษาเพื่อต้องการทราบว่า ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร มีผลต่อการเรียนของนักเรียนอย่างไรและผู้บริหารมีประสิทธิภาพทำอะไรบ้าง ในการศึกษาได้ ใช้วิธีการศึกษาโดยการวัดการมีประสิทธิภาพและพัฒนาการของความเป็นผู้นำของโรงเรียน และผู้บริหาร ผลการศึกษาพบว่า ความพยายามของครูใหญ่ในการกำหนดนโยบายของ โรงเรียน การจัดการด้านหลักสูตร การนิเทศ การสอน การประเมินผลการเรียนการสอนในโรงเรียนและ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียน มีผลกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ผลจากบทบาทของผู้บริหารจะมีต่อบุคลิกลักษณะของครู โรงเรียนและ ชุมชน

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอที่จะสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องศึกษาทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ นโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาของสถานศึกษาให้ชัดเจน มีส่วนร่วมในการบริหาร การเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น และการสนับสนุนการดำเนินงานจากชุมชนในท้องถิ่น เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารของผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2540 ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานการบริหารของผู้บริหารการศึกษาไว้ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY